

**ETNIK MEHMONXONALAR: MADANIY O'ZARO TA'SIR KONTEKSTIDA
ME'MORIY JIHATLARNI TAHLILI**

Matkurbanova Xayotxon Toshpo'lat qizi,
Toshkent Kimyo Xalqaro Universiteti
"Arxitektura va shaharsozlik" kafedrası
magistranti
Email: +998955554488

Annotatsiya:

Ushbu maqolada madaniy xilma-xillikni saqlash kontekstida etnik turizm va Xiva shahrining me'moriy merosi o'rtasidagi munosabatlar o'rganiladi. Madaniy o'ziga xoslikni shakllantirishda arxitektura asosiy rol o'ynaydi, etnik turizm esa bu merosni o'rganish va asrab-avaylashda kuchli vositaga aylanib bormoqda.

Maqolada etnik turizmning me'moriy landshaftga ta'siri tahlil qilinadi, uning mahalliy hamjamiyatlarga ta'siri o'rganiladi va turistlar va rezidentlar bilan madaniy o'zaro munosabatlar kontekstida me'moriy merosni saqlash va rivojlantirish strategiyalari ko'rib chiqiladi. Taqdim etilgan tahlil etnik turizm kontekstida arxitekturaning ma'nosini yaxshiroq tushunishga yordam beradi va me'morchilik durdonalari orqali madaniyatlarni yaqinlashtirish yo'llarini belgilaydi. Etnik turizm madaniy-ma'rifiy turizmning yo'nalishlaridan biri bo'lib, ko'p millatli mamlakatlarda eng istiqbolli hisoblanadi.

Jahon amaliyoti shuni ko'rsatadiki, etnik turizmni tashkil etishda eng muhimi ishtirokchilarni turli etnik guruhlar, xalqlarning an'analari va madaniyati bilan tanishtirishdir.

Kalit so'zlar: etnik turizm, arxitektura, madaniy meros, madaniy xilma-xillik, mahalliy jamoalar, madaniy o'zaro ta'sir, merosni saqlash, turizm sanoati.

Abstract:

This article examines the relationship between ethnic tourism and Khiva's architectural heritage in the context of cultural diversity preservation. Architecture plays a key role in the formation of cultural identity, and ethnic tourism is becoming a powerful tool in the study and preservation of this heritage.

The article analyzes the impact of ethnic tourism on the architectural landscape, examines its impact on local communities, and considers strategies for the preservation and

development of architectural heritage in the context of cultural interactions with tourists and residents. The presented analysis helps to better understand the meaning of architecture in the context of ethnic tourism and defines ways to bring cultures closer together through architectural masterpieces. Ethnic tourism is one of the directions of cultural and educational tourism and is considered the most promising in multinational countries.

World practice shows that the most important thing in the organization of ethnic tourism is to introduce the participants to the traditions and culture of different ethnic groups, peoples.

Key words: ethnic tourism, architecture, cultural heritage, cultural diversity, local communities, cultural interaction, heritage conservation, tourism industry.

Аннотация:

В данной статье рассматривается взаимосвязь между этническим туризмом и архитектурным наследием Хивы в контексте сохранения культурного разнообразия. Архитектура играет ключевую роль в формировании культурной идентичности, а этнический туризм становится мощным инструментом изучения и сохранения этого наследия. В статье анализируется влияние этнического туризма на архитектурный ландшафт, рассматривается его влияние на местные сообщества, а также рассматриваются стратегии сохранения и развития архитектурного наследия в контексте культурного взаимодействия с туристами и жителями.

Представленный анализ помогает лучше понять значение архитектуры в контексте этнического туризма и определяет пути сближения культур посредством архитектурных шедевров. Этнический туризм является одним из направлений культурно-познавательного туризма и считается наиболее перспективным в многонациональных странах. Мировая практика показывает, что самое главное в организации этнического туризма – это ознакомление участников с традициями и культурой разных этносов, народов.

Ключевые слова: этнический туризм, архитектура, культурное наследие, культурное разнообразие, местные сообщества, культурное взаимодействие, сохранение наследия, туристическая индустрия.

Kirish.

Zamonaviy dunyo turli xalqlarning madaniy merosiga sho'ng'ish uchun etnik turizmga qiziqish ortib borayotganiga guvoh bo'ldi. Ushbu hodisa doirasida arxitektura turli etnik

guruhlarning tarixi, an'analari va madaniy xususiyatlarini aks ettiruvchi muhim element hisoblanadi.

Me'moriy merosni o'rganishga yo'naltirilgan etnik turizm sayohatchilarga nafaqat turli madaniyatlarning o'ziga xos olamlari bilan tanishish imkonini beradi, balki bu merosni asrab-avaylash va targ'ib qilishga ham xizmat qiladi. Ushbu maqolada etnik turizm va arxitektura o'rtasidagi munosabatlar, ularning madaniy xilma-xillikka ta'siri va zamonaviy jahon turizmi kontekstida me'moriy merosni saqlash ko'rib chiqiladi.

Etnoturizm amaliyoti tahlili.

Turli hududlarning o'ziga xos madaniy va tarixiy xususiyatlarini aks ettiruvchi me'moriy merosning turli namunalari sayyohlar orasida mashhurdir. Masalan, Agra shahridagi mashhur Toj mahal maqbarasi, Boburiylar imperatori Shoh Jahonning rafiqasi xotirasiga qurilgan. Ushbu go'zal me'moriy yodgorlik o'zining romantik tarixi bilan sayyohlarni o'ziga jalb qiladi. Peruning And tog'larining baland yon bag'irlarida joylashgan mashhur qadimiy Inka shahri ajoyib me'moriy majmua o'zining sirli va go'zalligi bilan aralib turadi. Misrdagi Xeops, Xafre va Menkaure fir'avnlarning piramidalari esa ko'plab sayyohlar ko'rishni orzu qiladigan muhim tarixiy joy.

Ba'zan bunday joylarga turizmni etnografik deb ham atashadi, chunki etnografiya ("etnik tadqiqotlar") dunyoning turli xalqlarining tarixiy rivojlanishidagi madaniy va maishiy xususiyatlarini o'rganadigan, ushbu xalqlarning kelib chiqishi va madaniy-tarixiy munosabatlarini o'rganadigan fandır, bunda ularning joylashishi va harakatlanish tarixini qayta tiklanadi¹.

Turizmning bu turi o'zining o'ziga xosligi va o'ziga xosligi bilan talabga ega, chunki hozirgi vaqtda etnik xilma-xillik biologik xilma-xillikni yo'qotish tezligiga mutanosib ravishda kamayib bormoqda. Mahalliy xalqlar noyob madaniyat va iqtisodiy tizimning tashuvchilari, shuning uchun ularning an'anaviy yashash joylarida ekoturizmni rivojlantirish bilan birgalikda etnik turizmni rivojlantirish istiqbolli. Etnik turizmni an'anaviy iqtisodiyot iqtisodiyotini saqlash va rivojlantirishning mumkin bo'lgan strategik yo'nalishlaridan biri sifatida ko'rish mumkin.

Bir qancha davlatlar boy madaniy merosi bilan ajralib turadi va etnoturizm amaliyoti uchun noyob imkoniyatlarni taklif etadi. Masalan, *Hindiston* madaniyati boy va rang-barang. Sayyohlar hindlarning an'anaviy hunarmandchiligi, pazandachilik, festivallar, ma'naviy amaliyotlar va me'morchilik dunyosiga sho'ng'ishlari mumkin. *Nepal* esa o'zining go'zal manzaralari va boy madaniyati bilan mashhur. Bu yerda siz Himoloy tog'laridagi qishloqlarga tashrif buyurishingiz, mahalliy urf-odatlar bilan tanishishingiz va boy an'alar

¹ Ч.Б. Сундуев, Л.В. Хышектеуева. Этнотуризм как одно из направлений культурно-познавательного туризма/ Вестник Бурятского Государственного университета, 2009/4. Сс. 53-56.

va festivallarda qatnashishingiz mumkin. *Yaponiya* choy marosimlari, kimono marosimlari, ikebana (gullar san'ati), an'anaviy yapon taomlari va muqaddas ibodatxonalar va bog'larga tashriflar kabi noyob etno-turizm tajribalarini taklif etadi. *Peruda* boy hind madaniyati bor, sayyohlar qadimiy Inka shaharlariga tashrif buyurishlari, an'anaviy to'qimachilik va keramika ishlab chiqarish usullari bilan tanishishlari va mahalliy festivallarda ishtirok etishlari mumkin. *Marokash* o'zining asl muhiti, rang-barang bozorlari, an'anaviy hunarmandchiligi, musiqasi va oshxonasi bilan sayyohlarni o'ziga tortadi. Bu yerda siz arab va berber madaniyati olamiga sho'ng'ishingiz mumkin.

Bu va boshqa ko'plab me'moriy meros namunalari o'zining go'zalligi, tarixiy ahamiyati va o'ziga xosligi bilan butun dunyodan sayyohlarni o'ziga tortadi.

Ushbu mamlakatlar asl madaniy tamoyillar va an'analarga sho'ng'ish uchun noyob imkoniyatlarni taqdim etadi va ularni etnoturizm amaliyoti uchun mashhur yo'nalishlarga aylantiradi. Bunda etnik guruhlarining urf-odatlarini dinda maksimal darajada aks ettirilgan, ammo ular ko'p darajada iqtisodiyotda ham namoyon bo'ladi. Ijtimoiy-madaniy merosning ba'zi elementlarini qabul qilgan jamiyatlar va ijtimoiy guruhlar bir vaqtning o'zida boshqalarni rad etadilar, shuning uchun an'analarni ham ijobiy ("nima va qanday an'anaviy ravishda qabul qilinadi") va salbiy ("nima va qanday qilib an'anaviy ravishda rad etiladi") bo'lishi mumkin. Bundan tashqari, an'ana - bu ijtimoiy tashkil etilgan stereotiplarda ifodalangan guruh tajribasi bo'lib, u fazoviy-vaqtinchalik uzatish orqali turli inson guruhlarida to'planadi va takrorlanadi. Xalq ijodiyoti va ommaviy madaniyat, aksincha, ijodiy faoliyatning jamoaviy turlari bo'lib, ularning asosini an'analarning har xil turlari va darajalari tashkil etadi. Shulardan kelib chiqib, etnik turizm – mahalliy xalqning madaniyati va urf-odatlarini bilan tanishishni maqsad qilgan turizm turidir va quyidagi asosiy xususiyatlari bilan farqlanadi:

1. *O'zaro boyitish*: Turistlar o'zlari uchun g'ayrioddiy bo'lgan madaniy me'yorlar va an'analarni bilan tanishish imkoniyatiga ega bo'ladilar va mahalliy aholi o'z bilim va tajribalari bilan o'rtoqlashishlari mumkin.

2. *Madaniy merosni asrab-avaylash*: etnik turizm noyob madaniy an'analarni, hunarmandchilik va san'atni saqlash va targ'ib qilishga hissa qo'shadi.

3. *Mahalliy hamjamiyatni hurmat qilish va qo'llab-quvvatlash*: Agar to'g'ri tashkil etilgan bo'lsa, etnoturizm mahalliy iqtisodiyotning rivojlanishiga hissa qo'shishi va mahalliy aholi farovonligini oshirishi mumkin.

4. *Ekologik barqarorlik*: Ekologik jihatlarni hisobga olgan holda amalga oshiriladigan etnik turizm tabiiy resurslar va biologik xilma-xillikni saqlashga yordam beradi.

5. *Tarbiyaviy jihat*: Etnoturizmda ishtirok etish sayyohlarni boshqa xalqlarning madaniyati, tarixi va an'analari sohasida tarbiyalashga hissa qo'shishi mumkin.

Mahalliy aholining madaniy xususiyatlari va urf-odatlarini hurmat qilingan taqdirda, etnoturizm madaniy merosni saqlash va mahalliy jamoalarni rivojlantirishning muhim vositasi bo'lishi mumkin.

Haqiqiy madaniy kontekstlarga sho'ng'ishga intilayotgan sayohatchilar etnoturizm amaliyoti uchun ideal bo'lgan turli mamlakatlarga qarashlari mumkin. Yuqorida aytib o'tilgan yo'nalishlarga qo'shimcha ravishda, ro'yxatga o'zining an'anaviy marosimlari va oshxonasi bilan Tailandni, qabilalar va urf-odatlarning xilma-xilligi bilan Keniyani, boy tarixi va folkloriga ega Gretsiyani, shuningdek, etnik guruhlarining noyob xilma-xilligi bilan Ekvadorni qo'shishingiz mumkin. va Yangi Zelandiya, bu erda siz Maori madaniyatini his qilishingiz va ularning an'alarini o'rganishingiz mumkin. Ushbu mamlakatlarning har birida sayyohlar mahalliy qishloqlarga tashrif buyurishlari, an'anaviy seminarlarda ishtirok etishlari, mahalliy festivallarga sho'ng'ishlari va mahalliy madaniyatning o'ziga xos jihatlarini his qilishlari mumkin, bu esa o'z sayohatlarini unutilmas etno-turizm tajribasiga aylantiradi.

Etnik mehmonxonalarning etnoturizmni rivojlantirishdagi roli.

Etnik mehmonxonalar – bu o'z mehmonlarini noyob ko'rinish va tajribalari bilan siylaydigan muassalar turkumiga kiruvchi ushbu mehmonxonalar ko'pincha folklor san'ati, me'morchilik, tarixni o'zida namoyon qiluvchi maxsus ko'rinish, gastronomiya elementlaridan haqiqiy atmosferani yaratish va mehmonlarga mahalliy urf-odat hamda an'analarni aks ettiruvchi noyob tajriba taqdim etish uchun foydalaniladi. Bunday mehmonxonalarning asosiy jihatlarini quyidagicha:

Arxitektura va interyer: Mehmonxona dizaynlari ko'pincha mahalliy me'morchilik uslublari va materiallariga mos keladigan atmosferani yaratadi.

Oshxona: Etnik mehmonxonalar mintaqaga xos taomlarni taklif qiladi, bu esa tashrif buyuruvchilarga mahalliy oshxona taomlarini tatib ko'rishga imkon beradi.

Ma'daniy dasturlar: an'anaviy hunarmandchilik, raqs yoki musiqa bo'yicha tadbirlar mehmonlar uchun mahalliy aholi ma'daniyatiga sho'ng'ishga imkon beradi.

Xizmat: mehmonlar uchun maxsus madaniy sharoitlarda o'zaro o'qitilishi mumkin.

Etnik mehmonxonalar etnoturizmni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi, sayyohlarga mahalliy aholining o'ziga xos madaniyati va turmush tarzi bilan tanishish imkoniyatini beradi. Bunday mehmonxonalar odatda boy tarixga ega qadimiy shaharlarda yoki ma'daniy diqqatga sazovor joylar yaqinida joylashgan bo'ladi. Quyida etno-mehmonxonalarning etno-turizmni rivojlantirishga hissa qo'shish yo'llari keltirilgan (1-rasmga qarang).

1-rasm. Etno-mehmonxonalarning etno-turizmni rivojlantirishdagi roli.

Etnik mehmonxonalar odatda mahalliy arxitektura, dizayn va urf-odatlarni aks ettiradi.

An'analar va madaniyatni saqlash

Mintaqaning an'analari va madaniy merosini saqlashga yordam beradi.

Etnik mehmonxonalar ko'pincha mahalliy hamjamiyatlarga ish bilan ta'minlash.

Mahalliy hamjamiyat ishtiroki

Yoshlarni o'qitish va mehmondo'stlik sanoatida malaka oshirish imkoniyatlarini taklif qilish.

Tushumning bir qismi atrofdagi yashash sharoitlari va infratuzilmasini yaxshilashga sarflanadi.

Sayyohlar interfaol tadbirlar, ekskursiyalar va mahorat darslari orqali mahalliy madaniyat, an'analar, oshxona va san'at haqida ma'lumot olishlari mumkin.

Ta'lim imkoniyatlari

Ko'pgina etnik mehmonxonalar ekologik barqarorlik tamoyillariga amal qiladi

Ekologik barqarorlik

Mintaqadagi tabiat va ekotizimlarni saqlashga hissa qo'shadi.

Manba: muallif ishlanmasi.

Umuman olganda, etno-mehmonxonalar etnoturizmni rivojlantirish, sayyohlar uchun mahalliy madaniyatga singib ketishlari uchun beqiyos imkoniyatlar yaratish, uni asrab-avaylash va rivojlantirishni qo'llab-quvvatlash, mintaqaning barqaror rivojlanishiga hissa qo'shishda muhim o'rin tutadi.

Masalan, Turkiyadagi ko'plab mehmonxonalar bu an'analarni hisobga oladi va mehmonlarga noyob etno tajriba taqdim etishga harakat qiladi. Arxitektura va interyer jihatidan mehmonxona binolari mahalliy arxitektura uslubida quriladi. Interyerda an'anaviy osmanli yoki anatoliya arxitekturasi, turkiy qishloq uylari yoki uy-joylaridan ilhomlanib, mehmonxona interyerida o'rta asr yoki eski zamonlardagi mebel, devor naqshlari, gilamlar, an'anaviy chiroqlar va boshqa dekorativ elementlar qo'llaniladi.

Xususan, Kapadokiya'dagi "Sultan Cave Suites" mehmonxonasi² noyob g'orli mehmonxona tizimi bilan mashhur. Mehmonxona tarixiy va an'anaviy uslubda bezatilgan bo'lib, mehmonlarga Kapadokiya'dagi tarixiy va madaniy muhitini yaxshiroq tushunish imkonini beradi. Binolar va xonalar tabiiy g'orlardan tashkil topgan bo'lib, interyerda osmanli va anatoliya mebel dizaynlari, gilamlar va qo'l san'ati ishlatilgan. "The Mansion Cappadocia" mehmonxonasi³ an'anaviy turk uslubida qurilgan bo'lib, interyerida an'anaviy turk gilamlari, mebel va boshqa san'at asarlari mavjud. Efes shahridagi "Ephesus Lodge" mehmonxonasi⁴ antiqa uslubidagi dizayni va an'anaviy arxitekturasi bilan ajralib turadi. U, Efesning tarixiy yodgorliklariga yaqin joylashgan bo'lib, mehmonlarga antik madaniyatni o'rganish imkoniyatini beradi.

Bu mehmonxonalar ichki dizaynida mahalliy xalq san'ati, shu jumladan, o'ziga xos naqshli gilamlar, qozonlar, kulolchilik buyumlari, rasm va boshqa qo'l san'ati elementlari ishlatiladi. Bu mehmonxonalar mehmonlarga o'zlariga xos madaniyat va an'analarni tajriba qilish imkonini beradi. Xizmat ko'rsatish xodimlari an'anaviy kiyimlar kiyishlari mumkin, bu esa mehmonlarga o'zlarini madaniy muhitda his qilish imkonini yaratadi.

² <https://www.sultancavesuites.com/en>

³ <http://www.gorememansion.com/>

⁴ <https://ephesuslodge.com/en/>

Etno turistik mehmonxonalar ko'pincha o'z mijozlari uchun hududiy oshxona taomlarini taklif etadi. Har bir mintaqaning o'ziga xos taomlari va ichimliklari taqdim etiladi, masalan, Antaliya hududidagi "Kuzu tandir" yoki Kapadokiyada an'anaviy "Testi Kebabi" shular jumlasidandir.

Misrda etno turizm, ya'ni an'anaviy madaniyat va hayot tarzlarini o'rganish va tajriba qilish maqsadida qurilgan mehmonxonalar, sayyohlarga o'ziga xos va unutilmas tajriba taqdim etadi, shuning uchun etno turistik mehmonxonalar Misrning o'ziga xos arxitekturasini, san'ati, taomi va hayot tarzini aks ettiradi. Masalan, ular, ko'pincha, qadimiy Misr, islom arxitekturasini aks ettirgan dizaynlar bilan bezatilgan, keng domli karnizlar, qo'pol toshlar, o'ymakor naqshlar va yuqori turdagi mayolikadan foydalanadi, devorlarda qadimiy Misr tasvirlari yoki geometrik naqshlar bo'ladi.

Ba'zi etno turistik mehmonxonalar, Misrning sahro hududidagi an'anaviy qishloq uslubi bilan quriladi. Ular, ko'pincha mudhish toshlardan yasalgan uylar yoki choyshablar, an'anaviy palmalardan iborat kichik hovlilar va o'ziga xos sahro tepaliklari bilan bezatiladi. Rasm, haykaltaroshlik, keramikalar va boshqa qo'l san'ati elementlari mehmonxonaning ichki dizaynida keng qo'llaniladi. Har bir xona yoki jamoat joyi, Misrning turli mintaqalaridan kelgan san'atchilarning asarlari bilan bezatilgan bo'lishi mumkin.

Misrning oshxonasi, uning etno turistik mehmonxonalarida ham o'z aksini topadi. Mehmonxonalar, sayyohlarga Misrning turli hududlaridan kelgan an'anaviy taomlarni taklif qiladi. Masalan, koshari Misrning eng mashhur milliy taomi bo'lib, turli xil makaron, guruch, no'xat, piyoz va ziravorlardan iborat. Etno mehmonxonalarda bu taomni tajriba qilish imkoniyati mavjud.

O'zbekistonda ham mehmonxona sanoati bir necha asrlar oldinga borib taqaladi. Etnik mehmonxonalarga Xiva shahri misolida nazar soladigan bo'lsak, izlanishlar shuni ma'lum qiladiki mehmonxonalarning xonlik davridagi musofirxonalardan so'ngi takomillashish davri mustaqillik yillaridan keyingi davrlarga tog'ri keladi.

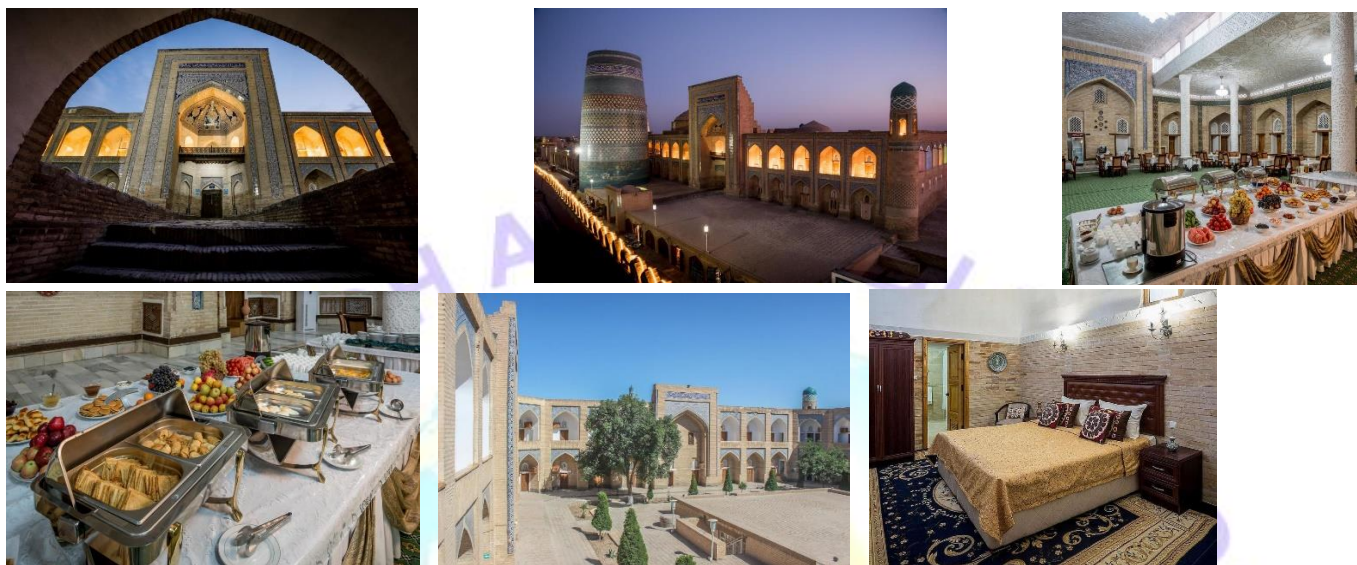
Mehmondo'stlik sanoati uchun tarixiy binolarni tiklash va ulardan foydalanish ish o'rinlari yaratish, infratuzilmani rivojlantirish va investitsiyalarni jalb qilishga yordam bermoqda.

Xiva shahrida ilk bor mehmonxona bo'lib faoliyat boshlagan "Orient Star" mehmonxonasi 1997 yilda sobiq Muxammad Amin Xon madrasasi binosida o'z ish faoliyatini boshlaydi. Aytib o'tish joizki, ushbu bino XIX-asr o'rtalarida (1851-1853) qurilgan (2-rasmga qarang). Mehmonxona 78 xonadan xonadan iborat bo'lib, shundan 41 tasini 3 kishilik, 34 tasini 2 kishilik va 3 tasini 1 kishilik xonalar tashkil qiladi. Har bir xonada konditsioner, yerdan isitish tizimi, TV va kerakli qulay shart sharoitlarning hammasi tashkil qilingan, shuningdek mehmonxona tashrif buyuruvchilar uchun 130 o'rinli restoran,

mehmonxona hovlisida joylashgan choyxona, valyuta ayirboshlash shoxobchasi, esdalik sovg'alari do'koni, bepul to'xtash joyi va cheksiz Wi-Fi taklif qiladi.

2-rasm. "Orient Star" Etno-mehmonxonasi.

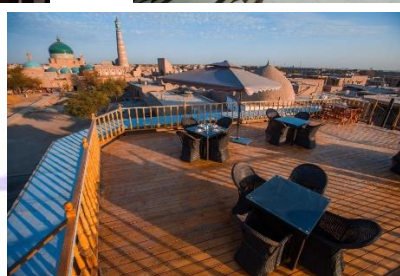
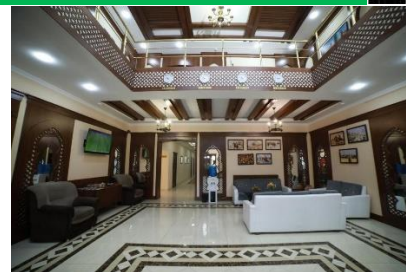

"Mirzaboshi" mehmonxonasi xonlik davrida yashab o'tgan Komil Xorazmiy nomiga bag'ishlab nomlangan bo'lib, ushbu mehmonxona 1997 yilda uning avlodlari tomonidan asos solingan, dastlab uy mehmonxonasi bo'lgan va keyinchalik talab oshganligi sababli katta hajmdagi yangi mehmonxona qurilishiga zamin yaratgan desak mubolag'a bo'lmaydi. Oddiygina bir xonadan iborat bo'lgan to'rt kishilik uy mehmonxonasining tashqi va ichki dizayni, mahalliy aholining urf-odati hamda yashash tarzining sayyohlar uchun qiziq ekaknligini ko'rib ilxomlanganim yangi mehmonxona va milliy uslubdagi restoran qurilishiga sabab bo'lgan.

Yana bir etnik mehmonxona – "Arqonchi" mehmonxonasi Xiva shahrida birinchi uy mehmonxonalari qatorida ta'sis qilingan mehmonxonalardan bo'lib, Sobirjon Hasanov tomonidan asos solingan va 2010 yil qayta rekonstruksiya ishlari olib borilgan. Hozirgi kunda 80 kishiga xizmat ko'rsata oladigan ushbu mehmonxona 40 xona va katta hajmdagi restoranni o'z ichiga oladi.

Mehmonxona dizayni Yevropa va Sharq uslublarini o'zida mujassam etibgina qolmay mahalliy aholi etnografiyasini yaqqol namoyon qiladi. Mehmonxona barcha qulay shart sharoitlarni o'z ichiga oladi va xonalar lyuks hamda standart turini taklif qiladi, bundan tashqari shaharni tomosha qilish uchun terassa retoran, konferensiyalar zali, sauna va sport zali ham tashkil qilingan (3-rasmga qarang).

3-rasm. "Arqonchi" mehmonxonasi.

2013-2015 yillar mobaynida turizmni rivojlantirishga katta etibor qaratilgani va tadbirkorlarni mehmonxona sanoatini rivojlantirish maqsadida ortiqcha soliqlar va litsenziyalardan ozod qilingani haqida ham soʻz yuritadi u. Koʻp yillik tajribaga ega mehmonxona xodimlari orasida olib borilgan savol-javoblar shuni koʻrsatadiki mintaqa va chet-el sayyohlari uchun shu yerdagi aholining yashash tarzi, taomnomasi, urf-odatlar, toʻy va bayramlari, sanʼat va maʼdaniyati, milliy arxitektura uslublari umumumiy qilib aytganda mahalliy xalqning etnografiyasi katta qiziqish uygʻotadi, bundan kelib chiqib aytish muminki zamonaviy turdagi mehmonxonalarga nisbatan etno turdagi mehmonxonalarga talab yuqori.

Xivadagi mazkur etnik mehmonxonalar va mahalliy tarixiy arxitekturaning rivojlanishi chuqur munosabatlar va oʻzaro taʼsirga ega. Mahalliy tarixiy arxitektura koʻpincha mintaqaning madaniy merosining bir qismidir. Buni hisobga olgan holda etnik mehmonxonalarni rivojlantirish madaniy qadriyatlarni saqlash va kelajak avlodlarga yetkazishga yordam beradi.

Xiva arxitekturasi turistlarni jalb qilishning asosiy elementi boʻlib, tarixiy bino va inshootlarni asrab-avaylash va restavratsiya qilish sharoitida etnik mehmonxonalarning rivojlanishi sayyohlar oqimi va mintaqaga qiziqishni oshirishga xizmat qilmoqda. Etnik mehmonxonalalar dizayni va kontseptsiyasida mahalliy tarixiy arxitekturadan foydalanish mehmonlar uchun haqiqiy va noyob tajriba yaratadi. Bu Xivaning oʻziga xos xususiyatlarini taʼkidlash va oʻziga xos atmosferani yaratishga yordam beradi.

Shunday qilib, etnik mehmonxonalar odatda oʻsha hududlarning oʻziga xos meʼmoriy xususiyatlari va madaniy anʼanalarini aks ettiradi. Quyidagilar ushbu mamlakatlardagi etnik mehmonxonalarni tavsiflashi mumkin boʻlgan umumiy xususiyatlar:

Misr misolida	Turkiya misolida	Oʻzbekiston, Xiva misolida
----------------------	-------------------------	-----------------------------------

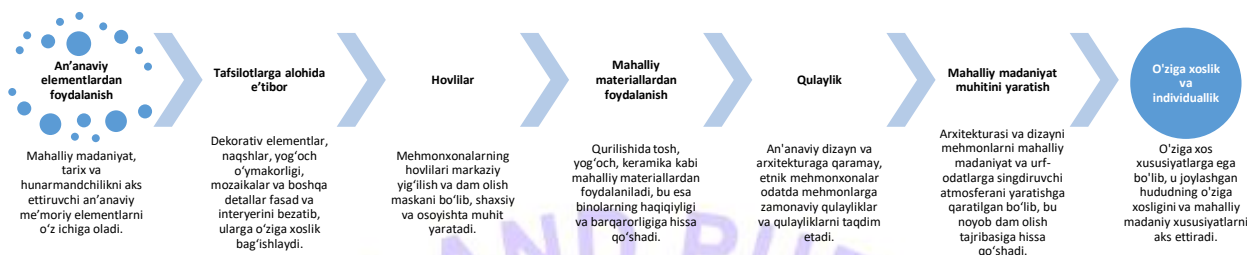
<i>Islom dizayni.</i> Misrdagi mehmonxonalarda mozaika, naqsh va kamar shakllari kabi islomiy dizayn elementlari bo'lishi mumkin.	<i>Usmonli me'morchiligi.</i> Turkiyadagi mehmonxonalar egri tomlar, yog'och o'ymakorligi va naqshlar kabi elementlar bilan Usmonli me'morchiligini aks ettirishi mumkin.	<i>O'zbek sharq uslubi.</i> O'zbek mehmonxonalari arxitekturasini naqshlar, chuqur arklar va freskalar bilan sharqona uslubdan ilhomlantirish mumkin.
<i>Ichki hovli.</i> Ko'pgina mehmonxonalarda hovli bo'lishi mumkin, bu arab me'morchiligining an'anaviy xususiyati hisoblanadi.	<i>Ichki hovli.</i> Arab hovlilariga o'xshab, turk mehmonxonalari favvoralar va yashil maydonlar bo'lgan hovlilar bo'lishi mumkin.	<i>Hovlilar va ayvonlar.</i> O'zbek tipik mehmonxonalari shinam va o'ziga xos muhit yaratadigan ivanli hovlilar bo'lishi mumkin.
<i>Mahalliy materiallardan foydalanish.</i> Haqiqiy arxitektura uslubini yaratish uchun tosh va qum kabi mahalliy materiallardan foydalanish mumkin.	<i>Toshdan ishlov berish.</i> An'anaga ko'ra, qurilishda mehmonxonalarga o'ziga xos qiyofa baxsh etgan toshbo'ronlardan foydalanilgan.	<i>Badiiy elementlar.</i> Fasad va interyerni bezash uchun keramika, yog'och va yog'och o'ymakorligidan foydalanish.

Bu mamlakatlarning har biri mahalliy an'analar, madaniyat va tarixni aks ettiruvchi o'ziga xos me'morchilik xususiyatlariga ega va bu etnik mehmonxonalar dizaynida o'z aksini topishi mumkin. Shu davlatlardagi etnik mehmonxonalarning me'moriy xususiyatlarini umumlashtirib, quyidagi umumiy xususiyatlarni ajratib ko'rsatish mumkin (4-rasmga qarang). Misr, Turkiya va O'zbekistondagi etnik mehmonxonalarning umumiy me'moriy xususiyatlari sayohatchilar uchun noyob va esda qolarli joylar yaratishga yordam beradi, ularni mahalliy madaniyat va an'analarni chuqurroq o'rganishga ilhomlantiradi.

Bundan tashqari, etnik mehmonxonalarni rivojlantirishda mahalliy tarixiy arxitekturadan foydalanish barqaror rivojlanishga yordam berishi mumkin. Barqarorlik va energiya samaradorligining zamonaviy standartlaridan foydalangan holda tarixiy binolarni tiklash va saqlash atrof-muhitga ta'sirni minimallashtirish bilan birga tarixiy merosni saqlashga yordam bermadi.

4-rasm. Turkiya, Misr va O'zbekistondagi etnik mehmonxonalarning me'moriy xususiyatlari

Manba: muallif ishlanmasi.

Demak, etnik mehmonxonalar va mahalliy tarixiy arxitektura rivojlanishi madaniy, turizm, iqtisodiy va barqaror o'lchovlar orqali o'zaro bog'liq bo'lib, mintaqaning noyob madaniy va tarixiy xususiyatlarini saqlash va targ'ib qilishga hissa qo'shadi.

Muammolar tasnifi.

Etnik mehmonxonalarni rivojlantirishda qator muammolar paydo bo'lishi mumkin. Xususan, mahalliy aholining urf-odatlari va madaniyatini ularning haqiqiylikiga zarar yetkazadigan holda tijoratlashtirish xavfi mavjud. Etnik mehmonxonalarning rivojlanishi mahalliy aholi turmush tarziga ta'sir qilishi, an'anaviy odatlar va qadriyatlarning o'zgarishiga olib kelishi mumkin. Bu an'analarning buzilishi va o'ziga xosligini yo'qotishiga olib kelishi mumkin. Masalan, Pxuketdagi ba'zi etnik mehmonxonalar ommaviy turizm tufayli tijoratlashtirish va haqiqiylikini yo'qotish muammosiga duch kelmoqda, bu esa an'analarning buzilishiga olib keladi⁵.

Etnoturizmning o'sishi mahalliy jamoalarda daromadlar tengsizligini keltirib chiqarishi, shuningdek, resurslarning qayta taqsimlanishi va nizolarning paydo bo'lishiga olib kelishi mumkin. Etnik mehmonxonalar rivojlanishi natijasida mintaqada turizm faolligining oshishi atrof-muhitga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin, jumladan, axlatning ko'payishi, suvning ifloslanishi va ekotizimlarning o'zgarishi. Ba'zi hollarda Amazon mintaqasida etnik mehmonxonalarning rivojlanishi muvozanatsiz turizm tufayli⁶ atrof-muhit va mahalliy jamoalarning turmush tarzi uchun salbiy oqibatlar bilan birga keladi.

⁵ Джуринский, А. Н. Тенденции развития туристского образа - вания в высшей школе Таиланда: монография / А. Н. Джурин - ский, И. В. Балицкая. — Южно-Сахалинск : сахгу, 2020. — 128 с.

⁶ Орлова М.О. Проблема межкультурного диалога в современном функционировании этномедицинских практик населения бассейна верхней Амазонки. Краснодар: Историческая и социальнообразовательная мысль. 2016. Том 8. № 3. Часть 1. с. 122-131 doi: 10.17748/2075-9908-2016-8-3/1-122-131

Mahalliy aholi manfaatlarini va madaniy an'analariga hurmatni saqlab qolish uchun etnik mehmonxonalarni rivojlantirishda ularning ishtiroki va qo'llab-quvvatlashini ta'minlash muhim ahamiyatga ega. Etnoturizmni rivojlantirish va zaif madaniy jihatlarni saqlab qolish, ularning yo'qolishi yoki buzilishining oldini olish o'rtasida muvozanatni saqlash zarur.

Ushbu muammolar barqarorlikni ta'minlash va mahalliy hamjamiyat va atrof-muhitga ijobiy ta'sir ko'rsatish uchun etnik mehmonxonalarni rivojlantirishda e'tibor va muvozanatli yondashuvni talab qiladi.

Xulosa va tavsiyalar.

Yorida keltirilgan materiallarga asosan, etnik turizmning Xiva shahrining madaniy merosi va me'morchiligiga ta'siri haqidagi xulosa chiqarsak, etnik turizm madaniy ushbu merosni saqlash va targ'ib qilishda muhim rol o'ynaydi. Bu sayyohlarni jalb qilishning asosiy elementi bo'lgan me'moriy yodgorliklar va an'analarni saqlashga hissa qo'shadi.

Etnik turizm jahon turizmining muhim yo'nalishi hisoblanadi. Turli etnik guruhlarning turli madaniyatlari, urf-odatlar va tarixi bilan tanishishga yordam beradi. Etnik turizm sayyohlar va mahalliy aholi o'rtasidagi aloqalarni mustahkamlashga yordam beradi. Bu madaniy tajriba almashish va farqlar va o'xshashliklarni tushunish uchun imkoniyatlar yaratadi hamda yangi ish o'rinlarini yaratish, infratuzilmani rivojlantirish va mintaqaning turizm salohiyatini rag'batlantirish orqali iqtisodiyotni rivojlantirishga yordam beradi.

Asosiysi, Etnik turizm turli etnik guruhlarning urf-odatlar, urf-odatlar va hunarmandchiligini saqlash va ularga yetkazishda asosiy o'rin tutadi, har bir madaniyatning o'ziga xosligini saqlab qolishga yordam beradi.

Ushbular etnik turizmning madaniy merosni asrab-avaylash, madaniyatlararo hamkorlikni kuchaytirish va turizm industriyasi orqali iqtisodiyotni rivojlantirish vositasi sifatidagi ahamiyatini ko'rsatadi.

Etnik mehmonxonalarning barqaror rivojlanishi kompleks yondashuvni va bir qator aniq chora-tadbirlarni qabul qilishni talab qiladi. Fikrimizcha, ushbu chora-tadbirlar 6 ta yo'nalishda amalga oshirilishi mumkin (ilovadagi jadvalga qarang).

Ushbu chora-tadbirlarning qo'llanilishi madaniy merosni saqlash, mahalliy hamjamiyatni rivojlantirish, atrof-muhitni muhofaza qilish va qulay turistik muhitni yaratishga hissa qo'shadigan barqaror etnik mehmonxonalarni yaratish imkonini beradi. Asosiy va qo'shimcha ko'rsatkichlarni birlashtirish etnik mehmonxonaning barqaror rivojlanishi samaradorligini to'liqroq baholash va ijtimoiy-madaniydan iqtisodiy va ekologikgacha bo'lgan turli jihatlarida tahlil qilish imkonini beradi.

Choratadbirlar	Natijalar	Asosiy metrikalar (ko'rsatkichlar)	Qo'shimcha metrikalar (ko'rsatkichlar)
I.Madaniy merosni saqlash			
1. Mahalliy aholi madaniyati va an'analari haqida ma'rifiy dasturlarni o'tkazish. 2. Mahalliy san'at va hunarmandchilikni qo'llabquvvatlash. 3. Madaniy yodgorliklarni namoyish qilish uchun muzeylar yoki ko'rgazma maydonchalarini yaratish.	Mehmonlarning mahalliy madaniyatga qiziqishi ortdi, mintaqaning urfodatlari va tarixidan xabardorligi ortdi, mahalliy hunarmand va san'atkorlarni qo'llabquvvatlash.	Ta'lim dasturlari ishtirokchilari soni, muzeylar va ko'rgazma maydonlaridan mehmonlarning qoniqish darajasi, mahalliy san'at mahsulotlarini sotish hajmi.	- Mahalliy aholining madaniy merosni asrash tadbirlarida ishtirok etish darajasi. - Mahalliy ta'lim muassasalari bilan hamkorliklar soni. - Madaniy ob'ektlarning konservatsiya va restavratsiya darajasi.
II.Mahalliy aholi bilan muloqot			
4. Etnik mehmonxonalarni boshqarish va rivojlantirishga mahalliy aholini jalb qilish. 5. Mahalliy aholini mehmondo'stlik va turizm ko'nikmalariga o'rgatish. Mahalliy aholi uchun qishloq xo'jaligi va hunarmandchilikni rivojlantirish dasturlarini yaratish.	Mehmonxona va mahalliy hamjamiyat o'rtasidagi munosabatlar yaxshilandi, biznesning ijtimoiy mas'uliyati oshdi, mahalliy aholi uchun daromad va imkoniyatlar oshdi.	Mahalliy aholining mehmonxona boshqaruvidagi ishtiroki darajasi, mahalliy aholidan tayyorlangan kadrlar ulushi, mahalliy ishlab chiqaruvchilar daromadlarining o'sishi.	- Mahalliy aholining etnik mehmonxona loyihalarida ishtirok etishdan qoniqish darajasi. - Mahalliy aholining mehmonxona loyihalarida ishtirok etishi orqali olgan daromdlari ulushi. - Mahalliy hamjamiyat tomonidan ishonch va qo'llabquvvatlash darajasi.
III.Ekologik barqarorlik			

6. Atrofmuhitga salbiy ta'sirlarni kamaytirish uchun yashil texnologiyalar va amaliyotlarni joriy etish. 7. Tashrif buyuruvchilar va xodimlar o'rtasida ekologik turmush tarzini targ'ib qilish. 8. Etnomehmonxonalar hududida tabiatni muhofaza qilish va ekotizimlarni tiklash bo'yicha tadbirlarni tashkil etish.	Energiya iste'moli va chiqindilarining kamayishi, chiqindilar va ifloslanishning kamayishi, atrofmuhit tamoyillari haqida xabardorlikning oshishi.	Energiya iste'molining foizga kamayishi, qayta ishlangan chiqindilar hajmi, xodimlar darajasi va atrofmuhit amaliyotidan mehmonlarning qoniqishi.	- Joriy etilgan yashil texnologiyalar soni va ularning samaradorligi. - Mehmonxonaning chiqindilari va suv iste'molini kamaytirish darajasi. - Xodimlarning ekologik tashabbuslarda ishtirok etish darajasi.
--	--	---	--

IV.Turistik faoliyatni boshqarish

9. Barqaror turistik marshrutlar va dasturlarni ishlab chiqish. 10. Haddan tashqari olomonning oldini olish uchun tashrif buyuruvchilar sonini nazorat qiling. 11. Chiqindilarni boshqarish tizimini joriy etish va mas'uliyatli turizm tamoyillari haqida xabardorlikni oshirish.	Turistlarning barqaror oqimini yaratish, turizmning atrofmuhit va mahalliy aholiga salbiy ta'sirini kamaytirish.	Barqaror marshrutlarda qatnashish, tashrif buyuruvchilar sonini nazorat qilish, chiqindilarni utilizatsiya qilish darajasi va turistlarning xulqatvor qoidalaridan xabardorligi.	- Mahalliy infratuzilmaga turistik yuklamaning o'zgarish dinamikasi. - Taklif etilayotgan barqaror marshrutlardan turistlarning qoniqish darajasi. - Aholining haddan tashqari ko'payishini nazorat qilish va tabiiy resurslarni saqlash bo'yicha choratadbirlarning samaradorligi.
--	--	--	---

V.Iqtisodiy barqarorlik

12. Mahalliy tadbirkorlarni qo'llabquvvatlash va oziqovqat mahsulotlarini markalash. 13. Mahalliy iqtisodiyotni qo'llabquvvatlash uchun mahalliy yetkazib beruvchilar bilan hamkorlikni rivojlantirish. 14. Etnik mehmonxonalarni barqaror rivojlantirish uchun uzoq muddatli hamkorlik va investitsiyalar yaratish.	Mahalliy tadbirkorlarning daromadlari ortdi, mahalliy iqtisodiyot mustahkamlandi, ish o'rinlari yaratildi va biznes rivojlanishi rag'batlantirildi.	Mahalliy yetkazib beruvchilardan xaridlar hajmi, yaratilgan ish o'rinlari soni, daromadlarning o'sishi va mahalliy hamjamiyatga investitsiyalar.	- Barqaror rivojlanish loyihalari foyda va rentabellik darajasi. - Mahalliy tadbirkorlarni turizm biznesiga jalb qilish darajasi. - Turistlar oqimining o'sish darajasi va uning mahalliy iqtisodiyotga qo'shgan hisyasi.
--	---	--	---

VI.Ma'rifiy va madaniy dasturlar

15. Turistlar uchun mahorat darslari, ma'ruzalar va madaniy tadbirlar o'tkazish.	Madaniy almashuvning kuchayishi, mehmonlarning mahalliy madaniyat va urfodatlar haqida bilim va xabardorligini oshirish.	O'tkazilgan tadbirlar soni, mehmonlar ishtiroki darajasi, dastur ishtirokchilarining sharhlari va reytinglari.	• Ta'lim tadbirlarida mehmonlarning ishtiroki darajasi. • O'tkazilgan madaniy dasturlarga tashrif buyuruvchilarning sharhlari va reytinglari. • ta'lim mazmunini yaratishda mahalliy ijodkorlar va mutaxassislarni jalb qilish darajasi.
--	--	--	--

Ilova.

Jadval. Etnik mehmonxonalarning barqaror rivojlanish kompleks chora-tadbirlari rejasi*.

**) kompleks chora-tadbirlari rejasi mahalliy kontekstga mos moslashtirilisi mumkin.*

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ч.Б. Сундуев, Л.В. Хышпектуева. Этнотуризм как одно из направлений культурно-познавательного туризма/ Вестник Бурятского Госуниверситета, 2009/4. Сс. 53-56.
2. <https://www.sultancavesuites.com/en>
3. <http://www.gorememansion.com/>
4. <https://ephesuslodge.com/en/>
5. Джуринский, А. Н. Тенденции развития туристского образования в высшей школе Таиланда: монография / А. Н. Джурин - ский, И. В. Балицкая. – Южно-Сахалинск : сахгу, 2020. – 128 с.
6. Орлова М.О. Проблема межкультурного диалога в современном функционировании этномедицинских практик населения бассейна верхней Амазонки. Краснодар: Историческая и социальнообразовательная мысль. 2016. Том 8. № 3. Часть 1. с. 122-131 doi: 10.17748/2075-9908-2016-8-3/1-122-131